BARIŞ VE YENİDEN İNŞA SÜREÇLERİNİN İNCELENMEYEN YÜZÜ: SÜHEYR EL-ATASSİ

IŞINSU ACAR
Araştırma Asistanı **ORSAM**

> Süheyr el-Atassi'nin muhalif kimliğini kazanmasında önemli bir dönüm noktası babası Jamal el-Atassi'nin kurucularından biri olduğu Baas Partisi'nden ayrılarak 1973 yılında Arap Sosyalist Birliğini kurması olmuştur.

Arap Ayaklanmaları, eşitlikçi ve demokratik bir toplumun temellerini atma vizyonu ortaya koyan farklı kesimlerden kadınlar arasında yeni bir aktivizm dalgasına yol açarak Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki ülkelerin özgürlüğe kavuşmasında cinsiyet eşitliğinin önemini vurgulamıştır. Suriye'de barışçıl olarak başlayan protestoların sonuçta on yıldır süregelen çatışmaya evrilmiş olması ise çoğu kadının faaliyetlerini yeraltından veya sürgünden gerçekleştirmek zorunda kalmasına yol açmıştır. Kadınların sosyo-po-

litik hayatta temsil simgelerinden biri olan aktivist ve insan hakları avukatı Süheyr el-Atassi, önündeki tüm zorluklara rağmen demokratik seçimler yoluyla barışın ve eşitliğin sağlanması adına mücadelesine ön saflarda devam etmektedir.

ATASSİ'NİN HAYATI

Süheyr el-Atassi, Humuslu seçkin bir ailenin çocuğu olarak 1971 yılında Şam'da dünyaya gelmiştir. Şairler, yargıçlar, hukukçular, kıdemli ordu subayları, müftüler, valiler, büyükelçiler, siyasi parti başkanları, bakanlar ve üç devlet başkanı yetiştiren bu ailenin pek çok üyesi Baas Partisi'nin ideolojisini benimsememeleri nedeniyle rejimle anlaşmazlık içine düşmüştür. Rejimin aileyi ekonomik, siyasi ve sosyal faaliyetlerden uzak tutmaya çalışması ise zamanla kritik bir muhalefet gücü olarak bu ailenin zemin kazanmasına olanak sağlamıştır. Süheyr el-Atassi'nin muhalif kimliğini kazanmasında önemli bir dönüm noktası babası Jamal el-Atassi'nin kurucularından biri olduğu Baas Partisi'nden ayrılarak 1973 yılında Arap Sosyalist Birliğini kurması olmuştur. Şam Üniversitesinde Fransız Dili ve Edebiyatı okuyan Atassi, 2000 yılında Devlet Başkanı Hafız Esad'ın ölümü ve yerine oğlu Beşar Esad'ın getirilmesi üzerine "Şam Baharı" olarak adlandırılan kısa süreli bir toplumsal ve siyasi tartışma döneminde görünürlük kazanmıştır. 29 yaşında babasının adını taşıyan Jamal el-Atassi Ulusal Diyalog Forumu'nu başlatan Atassi, siyasi reformlar ve medeni haklar üzerine halka açık toplantılar düzenlenmesinde öncü rol oynamıştır. Fakat tutuklamalar, sıkıyönetim, önceden karara bağlanmış davalar, işten çıkarmalar ve seyahat yasakları ile ayaklanma birkaç ay içinde bastırılmıştır. Yetkililer forumu yasaklamış ve Atassi ile tüm yönetim kurulu tutuklanmıştır. Atassi, serbest bırakıldığında faaliyetlerine Suriye devriminin çekirdeği hâline gelecek bir grup genç üzerinde odaklanmıştır. 2009 yılında ülkede demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesine yardımcı olmak için forumu çevrim içi olarak yeniden canlandırmıştır. Facebook üzerinden forum grubunun medya kanadını yönetmiştir.

ARAP AYAKLANMALARINDA ATASSİ

2011 yılında Arap Ayaklanmaları'nın Suriye cephesindeki liderlerden biri olarak yerini alan Atassi, katıldığı protestolarda rejime karşı sivil itaatsizliği savunmuştur. 2-3 Şubat 2011 tarihlerinde sistematik yağmayı ve MTN ve Suriyetel adlı cep telefonu operatörlerinin tekelini protesto etmek için barışçıl oturma eylemleri çağrısında bulunmuştur. Suriye'de demokrasi yanlısı protestolar, 6 Mart 2011 tarihinde ülkenin güneyindeki Dera kentinde "Halk rejimin düşmesini istiyor" şeklinde grafiti yazan 15 genç öğrencinin tutuklanması ve işkence görmesiyle tetiklenmiştir. 15 Mart tarihinden itibaren Şam'da gösteriler etkin olmaya başlamıştır. Ertesi gün içle-

rinde Attasi'nin de bulunduğu pek çok sayıda eylemci Şam'daki İçişleri Bakanlığı önünde toplanarak yıllardır cezaevinde olan düşünce mahkûmlarının serbest kalması çağrısında bulunmuştur. Süheyr, protestolarda yaşananları anlatmak için el-Cezire televizyonuna da çıkmıştır. Güvenlik güçlerinin, "Arap Ayaklanmaları protestoları bölgeye yayıldığından beri Suriye rejimine karşı en ciddi protesto" olarak nitelendirdiği olaylarda 10 kadın dövülerek tutuklanmıştır.

"40'tan fazla yerel devrimci grubun yer aldığı Suriye Devrim Genel Komisyonu adlı koalisyonunun ortak kurucusu olan Atassi, Suriye Ulusal Konseyinin (SUK) İstanbul'daki kurulma aşamasına da dâhil olmuştur. Kasım ayında Ürdün'e kaçan Atassi, daha sonra Fransa'ya yerleşerek burada sürgün hayatı yaşamaya başlamıştır. Aktivist grubu ile Skype aracılığıyla iletişim kurmuştur. 10 Kasım 2012 tarihinde Suriye Devrim Genel Komisyonundaki pozisyonundan istifa eden Atassi, ardından Suriye Devrimci ve Muhalif Güçler Ulusal Koalisyonunun (SMDK) eş başkan yardımcısı olarak seçilmiştir."

30 gün hapis yatan Atassi, serbest bırakıldıktan sonra Şam'da bir evden diğerine taşınarak dokuz ay boyunca saklanmıştır. Bu esnada bir grup aktivistle Yerel Koordinasyon Komiteleri adlı ilk devrimci yapıyı oluşturmuştur. Takiben 40'tan fazla yerel devrimci grubun yer aldığı Suriye Devrim Genel Komisyonu adlı koalisyonunun ortak kurucusu olan Atassi, Suriye Ulusal Konseyinin (SUK) İstanbul'daki kurulma aşamasına da dâhil olmuştur. Kasım ayında Ürdün'e kaçan Atassi, daha sonra Fransa'ya yerleşerek burada sürgün hayatı yaşamaya başlamıştır. Aktivist grubu ile Skype aracılığıyla iletişim kurmuştur. 10 Kasım 2012 tarihinde Suriye Devrim Genel Komisyonundaki pozisyonundan istifa eden Atassi, ardından Suriye Devrimci ve Muhalif Güçler Ulusal Koalisyonunun (SMDK) eş başkan yardımcısı olarak seçilmiştir. Ataerkil bir toplum yapısının egemen olduğu ülkede Atassi'nin siyasi muhalefetteki en güçlü kademeye yükselmesi büyük başarı olarak kaydedilmiştir. Bu başarının ardından Arap Birliği zirvesindeki bir oturuma başkanlık eden ilk Arap kadın unvanını da almıştır. Atassi'nin kariyerinde en çok tartışmalı dönemlerden biri 2012 yılının sonlarında ABD, İngiltere ve Fransa'nın diplomatik girişimiyle Türkiye'nin sınır şehri Gaziantep'te kurulan Yardım ve Koordine Birimi Derneği (ACU) başkanlığı olmuştur. Derneğin kuruluş amacı, sponsorları tarafından hem insani yardımın ulaştırılması hem de yeniden inşa etme projelerinin koordinasyon edilmesi hususlarında öncü bir organizasyonun gerekliliğine ihtiyaç duyulması olarak belirtilmiştir.

Ne var ki, 2013 yılına gelindiğinde bir grup çalışan kapasite ve hesap verebilirlik eksikliği nedeniyle greve gitmiştir. Atassi, grev sonucu Ulusal Koalisyondaki görevinden istifa etmiştir. Suçlamalara ilişkin derneğin yeniden yapılandırılacağını ve bir dış denetçi alınacağını söylemiştir. Yardım parasının kötüye kullanıldığına dair bir kanıt olmamasına rağmen, 2014 yılında İdlib kırsalındaki Jarjanaz kasabasında

yapılan kızamık aşısı kampanyası sırasında yanlış çözücü kullanılması sonucu ölen 15 çocuk ile çalışanların yetersizliği sorunu yeniden gündeme gelmiştir. Suriye geçici hükûmeti, skandal sonrası Sağlık Bakanı Adnan Hazuri ve ACU Başkanı Attasi'yi görevden almıştır. Kararı protesto eden Atassi kısa sürede pozisyonuna iade edilmiştir. Atassi, 2015 yılının Mart ayında dernekteki pozisyonundan istifa etmiştir.

SURİYE MUHALEFETİNDEKİ VE İNSANİ YARDIM TEMELLİ GİRİŞİMLERİ

Riyad Konferansı'nın ardından Suriye muhalefetinin askerî ve siyasi güçlerini birleştirmek amacıyla oluşturulan Yüksek Müzakere Komitesi (HNC) adlı girişimin bir parçası olmuştur. Böylece iç savaşı sona erdirmek için Cenevre'de müzakere eden ve kadınların azınlıkta bulunduğu muhalefet ekibinde yer almıştır. Atassi, komitede yaklaşık iki yıl görev aldıktan sonra Esad'ın iktidarda kalmasını kabul etmek için uluslararası baskı olduğunu ve beraberindeki sekiz diğer komite üyesi ile bu öneriye karşı çıktıkları için istifa ettiklerini ifade etmiştir. 25 Nisan 2018 tarihinde Ulusal Koalisyondan tamamen çekilen Atassi, kararın arkasında muhalefetin çelişkili siyasi açıklamalar yapan varlıklara bölünmüş olmasını işaret etmiştir. Aynı zamanda muhalefet üyelerinin farklı siyasi duruşları ve devrim ilkelerine ve halkın hedeflerine sadık kalınmaması gibi nedenlerin de etkin faktör oynadığı öne sürülmüştür. Günümüzde Jamal Atassi Forum ve Suriye Devrim Genel Komitesinde üye olarak yer almaya devam eden Atassi, aynı zamanda Suriye halkına insani yardım için dost ülkelere yardım çağrısında bulunmakta ve lobicilik faaliyetlerini sürdürmektedir.

Suriye devriminin önde gelen kadın politikacısı olarak anılan Atassi, ayağa kaldırdığı platformla insanların yetkililere eleştirilerini iletmeleri için olanak sunmuş, umut vermiş, mezhepsel bölünmenin yerine ulusal diyaloğu vurgulamış, insan hakları ihlallerini belgelemiş ve ayaklanmalarda yaşanan olayları aktararak kitleleri bilgilendirmiştir. Düzenlediği protestolarda ve kurucusu veya başkanı olduğu organizasyonlarda sesini duyurarak kadınların barış inşası ve yeniden yapılandırma çabalarında oynayabileceği kilit rollerin altını çizmiştir. Son olarak, verdiği mücadele idealist bir grup muhalefet figürlerinin dayanıklılığının ve kararlılığının simgesi olmuştur. Merkezi Roma'da bulunan uluslararası "Adalet Olmadan Barış Olmaz" örgütü (No Peace Without Justice), Attasi'nin insan hakları ve siyasi özgürlüklerini savunma alanlarındaki çabalarını takdir ederek kendisini ödüle layık görmüştür. ■